

5510 SAYILI KANUN KAPSAMINDA GENEL SAĞLIK SİGORTASI SARMALI, YARARLANMA ŞARTLARI

GENERAL HEALTH INSURANCE CONVOLUTEDNESS WITHIN THE
MEANING OF THE LAW, NO. 5510, AND CONDITIONS OF BENEFITING

Muhammed BAYRAMBEY*

ÖZ

Sosyal Refah Devletlerinin en önemli amaçlarından biri, eğitim ve sağlık hizmetlerini toplumun tüm kesimlerine en iyi şekilde sunulmasını sağlamaktır. Toplumu oluşturan bireylerin bu hizmetleri sağlıklı bir şekilde alabilmesi, sosyal devletin bu alanlara yaptığı harcamaların eşit ve adil bir şekilde dağıtılmasına bağlıdır. Özellikle Sosyal Devlet uygulamalarında ön plana çıkan liberal politikalar alt gelir grubu ile üst gelir grubu arasında özellikle ekonomik açıdan uçurum oluşturmaktadır. Alt gelir grubunda yer alan daha çok korunmaya muhtaç ve kendilerini sosyal ve ekonomik açıdan savunmasız hisseden bireyler zamanla bir dışlanmışlık duygusuna kapılmaktadır. Bu duygu toplumun refahı açısından risk teşkil etmektedir. Genel Sağlık Sigortası adı verdiğimiz sistem toplumun karşı karşıya kaldığı bu riskleri en aza indirmeyi amaçlayan, daha sonra toplumda her kesimin sağlık sistemine

ABSTRACT

One of the most important goals of a social welfare state is to provide the best education and health services for every layer of a society. Receiving quality public services equally is up to the fact that the public expenditure in this realm is distributed equally and impartially among citizens. Liberal policies in social state practice create disparity between the poorest and wealthiest layers of a society. Those who are in the lowest income layer and need further protection and find themselves socially and economically defenceless may feel being marginalised. These feelings carry potential social risks. General health insurance system aims at covering every layer of a society no matter how much income they receive, thereby preventing them from lacking a standard health service. This study, hence, deals with the general health insurance system, which has been quite

* SGK Müfettişi

dahil edilip sağlık hizmetlerinden mahrum kalmamasını amaçlamaktadır. Bu çalışmada, son zamanlarda gündemden bir türlü düşmeyen genel sağlık sigortası kavramı, tarihsel süreç içerisinde geçirdiği evrim, kimlerin bu sistemde ne şartlar ile yararlanabilecekleri gibi hususlar irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Gelir Testi, Bakmakla Yükümlü olunanlar, Sağlık Hizmet Sunucuları

popular recently, its historical transition period, and who can benefit from the system.

Keywords: Social state, income test, dependent relative, healthcare service providers

1- GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Cumhuriyetin nitelikleri "başlıklı kısmının 2. maddesi" Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." ibaresi yer almaktadır.¹ Bu maddeden de anlaşılacağı üzere cumhuriyetimizin niteliklerinden biri olan "sosyal bir devlet"² olmanın gereği olarak çalışma hayatının getirdiği birtakım olumsuzluklara karşı bireyi korunması gerekmektedir. Bireyin korunması sadece güvenlik açısıyla sınırlı kalmayıp gerek sosyal gerekse de ekonomik açıdan korunması anlamını taşımaktadır. Çünkü bireyler kırılgan ekonomik yapılarda savunmasız haldedirler, dezavantajlı kesimin korunması daha bir önem kazanmıştır. İşte bu amacın gerçekleşebilmesi adına ülkemizde 01.01.2012 tarihinde genel sağlık sigortası hayatımıza girdi. Genel Sağlık Sigortası Türkiye'de ikametgahı bulunan vatandaşlarımızın ve müteakabiliyet esaslı da gözetilerek ülkemizde oturma izni alıp kendi ülkesinde herhangi bir sigorta koluna tabi olmayan yabancıların faydalanmasını sağlayan bir sistemdir.

2- GENEL SAĞLIK SİGORTASI KAVRAMI

Genel Sağlık Sigortası, kısaca 5510 sayılı Yasanın 60. maddesinde de belirtildiği üzere; 1- Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar,

- Kamu idarelerinde çalışanlar,
- Köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar,
- İsteğe bağlı sigortalı olan kişiler,
- Hizmet akdine tabi olanların veya kamu idarelerinde çalışanların veya köy ve mahalle muhtarları ile kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların dışında kalan ve sigortalı sayılmayanlar yani;

Herhangi bir sosyal güvencesi olmayan vatandaşların ve ailelerinin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi için düzenlenmiş yeni bir sistemdir. Türkiye'de herhangi bir sigorta koluna tabi olmayan herkesin sağlık hizmetlerinden faydalanmasını sağlayan bir sistemdir.

Genel Sağlık Sigortası kişinin isteğine bırakılmış olup tüm vatandaşların tedavi hizmetlerinden faydalanmasını amaçlayan ve sağlık hizmetlerine herkesin eşit bir şekilde ulaşmasını sağlamaktır.

¹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Seckin Yay, 2015

² Meryem Koray, Sosyal Politika, 4.baskı, Ankara İmge Kitabevi yay, 2012, s.32.

3- GENEL SAĞLIK SİGORTASI KAVRAMI, GEREKLİLİĞİ ve TARİHSEL BİR BAKIŞ

Sosyal Güvelik Sistemimiz, 20/05/2006 tarih, 26173 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5502 Sayılı yasa ile Sosyal Güvenlik Kurumlarının tek çatı altında toplanması yılına kadar çok başlı olduğundan hayatımızı zorlaştırmaktaydı. Ancak tüm ülke vatandaşları ve müteakabiliyet esası dahilinde de yabancıları da kapsayan köklü reform ancak 01.10.2008 tarihinde "5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile mümkün hale gelmiştir. Çünkü söz konusu bu tarihe kadar çalışan vatandaşlarımız sadece tabi oldukları sigortalardan faydalanabilmekteydi ve her sigorta kolunun işleyişi farklı şekilde ve farklı kanunlara tabi bulunmaktaydı. Örneğin kendi işinde çalışıp kendi adına sigorta primi yatıran vatandaşlarımız 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu (Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu kanununa tabi bulunmaktaydı. Kamuda istihdam edilen çalışanlar ise 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununa tabi bulunmaktaydı. Bu ve bunun gibi birçok sigorta kolu kendi içinde kendi kanununa tabi bulunmaktaydı. Bu durum sosyal güvenlik hizmetlerinin sağlanması ve daha birçok yerde karışıklığa yol açmaktaydı. Bu karmaşıklığa son verebilmek için tüm farklı sigorta kollarına ait kanunlar 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu adı altında birleştirildi, bu Kanun'un sağlıklı bir şekilde işlemesi için yukarıda da değinildiği üzere 5502 sayılı yasa ile Sosyal Güvenlik Kurumu kurulmuştur.

4- GENEL SAĞLIK SİGORTASI KAPSAMI, YARARLANMA ŞARTLARI

Genel Sağlık Sigortasının asıl amacı; toplumun tamamını çatısı altına almaktır. Bu kapsamda yer alan kesimler özetle;³

Genel sağlık sigortası neredeyse nüfusun tamamını kapsamaktadır. 01.01.2012 tarihinden itibaren, Türkiye'de yaşayanlardan, tutuklu ve hükümlüler, er, erbaş ve yedek subay okulu öğrencileri, sözleşmeli ülke adına sağlık yardımları karşılananlar, banka ve sigorta şirketlerinin sandıkları kapsamında bulunanlar, milletvekilleri ile Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri ile bunların emeklileri ile dul ve yetimleri hariç herkes zorunlu olarak GSS kapsamına alınmıştır. Buna göre hizmet akdiyle çalışanlar, bağımsız çalışanlar, kamu idarelerinde çalışanlar, isteğe bağlı sigortalılar, ödeme gücü olmayanlar, devletten aylık alanlar, yabancılar, kurumdan gelir ya da aylık alanlar, işsizlik ödeneğinden yararlananlar...bunlara ek olarak kendilerine gelir testi uygulanıp kendileri tarafından ödeme gücü olduğu için ödenmesi gerekenler.

Genel Sağlık Sigortasından faydalanabilmek için öncelikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı, Kaymakamlıkların bünyesinde hizmet veren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma fonlarına başvurarak ortaya çıkacak sonuca göre prim yatırılması gerekmektedir. 18 yaşını doldurmamış olanlar GSS kapsamında yer alırlar ve bunlar otomatik olarak sağlık hizmetlerinden faydalanırlar ayrıca, çocuklar ortaöğretim öğrencisi ve 20 yaşını aşmamışsa, Yükseköğrenim öğrencisi ve 25 yaşını aşmamışsa aileleri üzerinden sağlık hizmeti alırlar. Bunlara ek olarak günümüzde de büyük sorunlara neden olan eğitim hayatlarını bitirip bakmakla yükümlü olunan statüsünden çıkan ve kendileri de sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonuna başvurmayanlar ile 18 yaşını doldurmuş ve çalışmayan veya öğrenci olmayanlar GSS için gelir testi yaptırmak zorundadırlar. Ancak kız çocukları evlenmedikleri, bu kanuna göre herhangi bir gelir veya aylık almadıkları, çalışmadıkları müddetçe ailesinden faydalanmaya devam edebilir.

³ Ali Güzel, Ali Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, Sosyal Güvenlik Hukuku, 14. Basım, İstanbul, Beta Yay, 2012, s.93

Gelir Testi adı verilen sistem ise; Prim ödeme gücü olmayanların primi devlet tarafından ödenir. Prim ödeme gücü olanların ise sahip oldukları taşınır,taşınmazlar ve bunların doğal hakları göz önüne alınarak aile içindeki gelirin fert başına denk gelen aylık tutarın tespiti yapılarak ortaya çıkan sonuca göre prim alınır.

Prim oranının belirlenmesi ise şu şekilde olmaktadır;

- Tespit edilen aile içinde kişi başına düşen gelirin aylık tutarı, asgari ücretin **üçte birinden az olanların** primleri, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ilgili kamu idarelerinden tahsil edilmektedir. Yani yapılan gelir tespiti neticesinde aile içinde kişi başına düşen kazanç asgari ücretin üçte birinden az olanlar herhangi bir prim ödemedi Genel Sağlık Sigorta hizmetlerinden yararlanacaklardır.
- Tespit edilen aile içinde kişi başına düşen gelirin aylık tutarı, **asgari ücretin üçte birine eşit veya üçte birinden fazla olanlardan**, gelir tespitine esas alınan aile bireylerinden genel sağlık sigortalısı veya bunların bakmakla yükümlü olduğu kişi durumunda olmayanlar genel sağlık sigortalısı olarak tescil edilmektedir. 82'nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz günlük tutarının üçte biri kadar,
- **Asgari ücretten asgari ücretin iki katına kadar olduğu tespit edilen kişiler** için 82'nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz günlük tutar,
- **Asgari ücretin iki katından fazla olduğu tespit edilen kişiler ile Gelir Testi yaptırmak istemeyenler** ile genel sağlık sigortası tescilinin yapıldığına dair tebligatın yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde gelir testi yapılması yönünde muvafakat vermeyenlerin gelirleri asgarî ücretin iki katı olarak kabul edilir ve 82'nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz günlük tutarının iki katı prime esas asgari kazanç tutarı olarak esas alınır.

Gelir Testi adı verilen işlemten sonra sağlık alabilmek için özetle;

- Sağlık hizmeti sunucusuna başvuru yapılmalı ve başvuru yapılan bu tarihten önceki bir yıl içinde, en az 30 gün prim ödenmiş olması zorunluluğu vardır.
- Tüp bebek tedavilerinden yararlanabilmek için en az beş yıldır genel sağlık sigortalısı (veya bakmakla yükümlü olunan kişi) olup, 900 gün prim ödemiş olmak gerekmektedir. Sağlık hizmeti sunucusuna başvurulduğu tarihte kısa ve uzun vadeli sigorta primleri dahil, genel sağlık sigortası prim borcu bulunmamalıdır.

Ayrıca; Koruyucu sağlık hizmetlerinde, bulaşıcı hastalık durumlarında, acil hallerde, analık halinde, iş ve meslek hastalığında ve tıbben başkasının bakımına muhtaç olunma durumunda yararlanma şartları aranmamaktadır.

4- SONUÇ

Sosyal Devlet olmanın koşullarından olan eğitim ve sağlık hizmetleri tüm refah devletlerinde olduğu gibi bizimde ülkemizde devlet tarafından karşılanmaktadır. Ancak her hizmetin bir mali yükü olduğu gibi sağlık hizmetlerinden faydalanmanın da bir yükü bulunmaktadır. Geliri olmayan ve aile içinde geliri belirli seviyenin altında olanların primleri devlet tarafından karşılandığı gibi geliri yeterli derecede olanların kendileri tarafından karşılanmaktadır. Dünyada genel sağlık sigortası dünya nüfusunun yaklaşık %20'sini kapsamaktadır. Artık devletler külfetleri gücü yettiği kadar vatandaşlarıyla paylaşma yoluna gitmektedir. Özellikle GSS prim sisteminde kişinin 1 TL bile prim borcu olması durumunda sağlık hizmetinin alınamaması uygulama da özellikle tıbbi müdahalesinde gecikme ya-

şanmaması gereken hastalar da büyük sorunlara neden olmaktadır. Kanun yapıldığı zaman 18 yaşını doldurup üniversite sınavına giren ancak sınav sonuçlarını bekledikleri zaman bakmakla yükümlü olunan kişiler kapsamından çıkan öğrencilere bu boşlukta GSS boru çıkarılmaktaydı. Ancak sosyal Güvenlik Kanunu'nda 2013 yılında 6385 sayılı Kanunun 7. maddesi ile 5510 sayılı Kanunun 67. maddesinin dördüncü fıkrasına ek yapılarak, liseyi bitiren ve 18 yaşını tamamlayan öğrencilere 120 gün süreyle anne veya babası üzerinde sağlık hizmeti almalarına imkan sağlandı. Eğer bu süreden sonra bu öğrenciler Üniversiteyi kazanamaları bunlar (anne veya babası üzerinden sağlık hizmeti alabilecek kız çocukları hariç) 120 günlük sürenin bitiminin ardından GSS'li olacaklar. Kanun çıkarıldığı zaman göz ardı edilen bu boşluk bu şekilde düzeltilmiştir. Son zamanlar da sıkça GSS sisteminde karşılaşılan sorunları duymaktayız. Örneğin kişi uzun yıllardır yurt dışında yaşadığı halde, yurtdışında öğrenci olduğu halde kendilerine GSS Borcu gecikme zam ve faizi ile birlikte çıkarılabilmektedir. Ayrıca kişinin sigortalılığı devam ederken kendisine GSS borcu çıkarıldığı da bilinmektedir. GSS sisteminin işleyişinde mevzuatı tekrar göz geçirip sistemin diğer kamu tüzel kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde sağlıklı işleminin sağlanması ve bu tür sorunların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- CANIKLIOĞLU, N. (2006), "5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Kısa Vadeli Sigorta Kollarına İlişkin Hükümlerinin Kısa Bir Değerlendirmesi", TISK İşveren Dergisi, (Aralık 2006).
- GÜZEL, A., OKUR, A. R., CANIKLIOĞLU, N. Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yay,14. bası İstanbul, 2012
- KORAY, M. (2006), "Küreselleşme Karşısında Avrupa Refah Devleti ve Öne Çıkan Tartışmalar," <http://www.kuyarel.com/modules/AMS/article.php?storyid=172> Erişim Tarihi: 15. 10. 2015
- Sosyal Güvenlik Kurumu, 5510 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, SGK yayın No:30, Ankara, 2012
- Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliği
- TÜSİAD (2004) Sağlıklı Bir Gelecek: Sağlık Reformu Yolunda Uygulanabilir Çözüm Önerileri, Yayın No: TÜSİAD-T/2004-09/380.
- UŞAN, M. F. Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, Seçkin Yay, Ankara, 2009

İnternet Kaynakları

- www.sgk.gov.tr
- www.drahmetozen.com/wp-content/uploads/2013/01/issizlik1.ppt
- www.tuik.gov.tr
- www.csgb.gov.tr

